

Virvon varvon vitsasella,
kosken kevät-pajusella,
terveyttä toivotellen,
siunausta siivitellen,
onnea oksalla tällä.

Olette lämpimästi tervetulleita kuulemaan ja oppimaan tarinaa vanhan kansan pääsiäisperinteistä tänne Upseerikerholle. Tunnin verran opimme, sen jälkeen toivotamme riemullista pääsiäisen odotusta kera maukkaiden, niistä entisajan pääsiäisistä tuttujen makujen ja päiväkahvien kera. Näiden päiväkahvien järjestelyistä vastaa Linnaseudun Ajan patina –hanke ja minä olen Johanna Henttinen. Tervetuloa!

Kun tulee pääsiäinen,
niin silloin alkaa kevät.
Pienet kissat valkoisina
pajuun kiipeilevät.
Muutakin on kummaa;
kukko helttapäinen
munii munat koreat,
kun on pääsiäinen.

Pääsiäiseen ja kevään koittamiseen valmistaudutaan askartelemalla pääsiäismunia, vitsoja virpomista varten sekä kasvattelemalla rairuohoa tuomaan viherrystä sulavien lumikinosten keskelle. Koivunoksat ja pajunkissat aseteltiin ikkunoille ja narsissit maljakoihin. Pienet tiput ja puput löysivät tietään koristeisiin.

Suomessa pääsiäisen viettoon liittyivät myös pääsiäisnäytelmät 1980-luvulla, joissa yleisökin voi osallistua kärsimysnäytelmään omalta osaltaan. Tunnutuimpina viime vuosilta Via Crucis, joka on koonnut Helsinkiin parhaimmillaan jopa yli 20.000 henkeä. Myös suurimmassa osassa seurakuntataloja on lapsillekin järjestetty pääsiäisnäytelmä-ratoja, joissa

pääsee kokemaan roomalaisten keihäiden kärjet, palmun lehvien levittelyt ja näkemään suuret paperimassaiset kivet varauloskäyntien tukkeena.

Pääsiäisenä kristityt kokoontumaan muistelemaan ylösnousemusta ja se on kristillisistä juhlista merkittävin uskontunnustuksellisesti. Pääsiäisen juhlallisuutta korostaa se, että pitkä, laskiaisesta alkanut paasto päättyy pääsiäisen suureen juhlaan. Pääsiäistä kerrotaan vietetyn alkeellisessa muodossaan jo 100-luvulla, eli ennen uuden testamentinkaan kirjoittamista. Varsinaisesti pääsiäisen vietto alkoi vuoden 325 jälkeen, jolloin Nikean kirkolliskokous päätti keskittää pääsiäisen vieton yhdelle yhteiselle sunnuntaille.

Esikristilliset piirteet ovat säilyneet hyvin pääsiäisen kuvastossa, jossa luonnon heräämisen, uudestaan nousevan elämän ja ensimmäisten kevään viherrysten täyttämä kavalkadi on valloillaan luonnon hedelmällisyyden juhlinnan ohella. Narsissit ja rairuohot on kasvatettu tuomaan lehtivihreää heräilevään vuoteen. Kanamunat ja kanit ovat eripuolilla maailmaa hedelmällisyyden ja kasvun vertauskuvia, jotka on pääsiäisessä surutta yhdistetty kristilliseen perinteeseen.

Pääsiäis –nimen alkuperää

Pääsiäisen nimi juontaa juurensa Pesahin juhlallisuuksista suurimmassa osassa maailmaa. Esimerkiksi armeniaksi ja venäjäksi pääsiäinen on pasha, kreikaksi paskha ja ruotsiksi påsk. Suomessa Agricola on ottanut vaikutteensa poikkeuksellisesti yleismaailmallisesta sanastosta, joskin kirjoittamansa määritelmän mukaan pääsiäinen viittaa puhtaasti pääsiäistä edeltävästä paastosta pääsemiseen ja on täten jälleen kielessämme uusi, autenttinen uudissana.

Ajalta huomattavasti ennen Agricolan ylös kirjaamia kielen perusteita on Suomalaisen kirjallisuuden seura löytänyt lähteitä kirkolliskokousten pöytäkirjoista, joissa pääsiäistä on ehdotettu vakiinnutettavaksi juhlan nimeksi. Syynä kirkon tavoitteeseen suomentaa pääsiäisen nimi oli se, että pääsiäisen ruotsinkielinen nimi toi suomalaisten suussa äännettynä mieleen turhan vaivattomasti ulosteet ja niihin liitettävät negatiiviset assosiaatiot.

Englanniksi ja Saksaksi pääsiäinen tunnetaan Eastern ja Ostern muodoissa, jotka ovat muinaisgermaanista alkuperää. Sanojen taustalla häilyy Ostara, joka oli anglosaksinen kevään ja auringonnousun jumalatar. On arveltu, että niin Pesah kuin Pääsiäinen ovat asetettu Ostarankin kunniaksi vietettyjen, esikristillisten kevät juhlien päälle, sillä uskonnoilla oli tapana aikoinaan valloittaa toistensa juhlia ja valaa niihin omat merkityksensä.

Ostara – Paganalliset perinteet

Kevätpäiväntasaus on ollut juhlan aika monessa muinaisessa kulttuurissa. Aikoina ennen läntisen sivilisaationkaan syntyä kerrotaan nykyisen Saksan tienoilla vietetyn kevään jumalattaren Ostaran juhlaa, jossa jäniksillä oli merkittävä rooli, ennen kaikkea uhrilahjana kevään ylösnousemuksen varmistamiseksi.

Ostaran uskottiin myös tulevan kevätpäivänseisauksen aikaan maailmaan jäniksen muodossa ja vierailevan palvojiensa luona toimittaen näille merkkeinä värillisiä munia. Vastalahjaksi Ostaralle annettiin vastaleikattua ruohoa, tuoreita kukkia sekä värjättyjä munia.

Ostarasta ei tiedetä enää juuri mitään. Jumalattaren aika päättyi ennen historiankirjoituksen alkua ja kaikki perinne on kulkeutunut varhaisten myytikkojen kautta jo murtuneille papereille. Säilyneet maininnat kertovat aamun sarastuksen jumalattaresta, joka heräsi joka kevät uudestaan henkiin. Häntä kantoivat maailman katolle jänikset. Ostara on edustanut kevään puhkeavaa kukoistusta, rakkautta ja lihallisia nautintoja.

Kevään symbolit

Kevät on luonnon uudelleen heräämisen aikaa, ensimmäiset vihreät nousevat esille ja luonto syntyy uudelleen. Uudelleen syntymisen ja henkiin heräämisen tematiikka pääsiäisen vietossa on ikivanhaa perua, kaukaa ajoilta ennen tunnetuinta ylösnousijaa. Ostaran, keväänjumalattaren, uskottiin munivan kevään kunniaksi värillisiä munia, tästä muistutuksena kerrotaan värjättyjä munia annettavan lahjoiksi jo ammoisina aikoina muun muassa brittien saarilla.

Kristillisessä tematiikassa munat on pyritty ottamaan mukaan omaan symboliikkaan niiden ollessa hyvin kiinteä osa kevään heräämistä ja uudelleen syntymisen mytologiaa. Jo varhaiset kristityt ottivat ylösnousemuksen muistoksi ikaikaisen uudelleen syntymän symbolin käyttöönsä. Tietävästi jo ennen Nikean kirkolliskokousta Mesopotamiassa värjältiin kananmunia veren punaisiksi, ristillä vuodatetun veren muistoksi.

Keväänjumalattaren, Ostaran kerrotaan tulleen ensimmäisten auringon säteiden kanssa leikittelevän maailman pinnalla itsekin jäniksen muodossa. Arkisella tavalla kauniimpi tarina jänisten läsnäoloon juontaa juurensa kirkon jakautumiseen ja uskonpuhdistuksen isään Martti Lutheriin. Katolinen kirkko oli katsonut jo vuosisatoja pahalla pakanamaiselta haiskahtavaa perinnettä kevätkaneista. Niiden katsottiin olevan hallitsemattoman hedelmällisyyden symboleja.

Protestantit halusivat tehdä selvän pesäeron katoliseen kirkkoon ja niinpä jänikset muodostuivat luonnolliseksi lähestymiskeinoksi. Luther katsoi, suloisen eläimen olevan oiva eronteon keino ja niinpä pääsiäismunia on protestanttisissa lastentarinoissa käynyt piilottelemassa pieni pystykorva.

Jännittävämmäksi suunnan muutoksen tekee se, että protestantit pyrkivät luopumaan uskontoon liitetystä teatraalisista ja ylenpalttisista piirteistä, korostamaan koruttomuudella uskonnon sisäistä ydintä. Kun katoliset keskittyivät hartaasti ja koruttomasti odottamaan ylösnousemusta, protestantit toivat kevät narsissien kukoistuksen ja leikkisät puput pitkän hiljaisen viikon viettoon.

Pääsiäisperinteitä maailmalta

Vuoden 1759 kevät toi mukanaan eteläisessä Espanjassa suuria muutoksia. Euroopassa riehuvan ruton vuoksi elettiin poikkeustilaa ja kaupunkien kaduilla oli hiljaista. Ruton vuoksi perinteiset pääsiäiskulkueetkin peruttiin. Tieto kulkueen perumisesta aiheutti Málaga vankilassa kapinan, jonka seurauksena vankilasta pääsi karkaamaan suuri joukko vankeja. Karkuteille lähteneet päättivät järjestää oman pääsiäiskulkueensa ja palasivat takaisin vankilalle kuljettuaan kaupungin halki. Espanjan kuningas oli vaikuttunut kuultuaan tapauksen, että tarjosi 24 kulkueeseen osallistuneelle vangille vapautuksen. Tapahtuman kunniaksi Espanjassa on joka pääsiäispäivä siitä lähtien myönnetty vapaus 24 vangille aina viime vuosiin asti.

Ranskassa pääsiäisen ihmeestä vastaa Hauxin kylä, jossa paistetaan 4000 munan omeletti pääsiäisen aikaan. Munakkaan tarinan taustalla on Napoleon Bonaparten kiitos paikalliselle kokille aterialle pitkän marssipäivän jälkeen. Raskaan ruuan ja hyvän viinin jälkeen ranskan hallitsija oli vuolaiden kehujen jälkeen kysynyt onnistuisiko maalaisherkun tarjoaminen myös hänen mukana kulkevalle armeijalleen. Koko kylä jouduttiin värväämään avuksi, mutta aamuksi valmistui jättimäinen omeletti ja sotajoukot saivat apetta. Vierailusta lähtien Haux on liidellyt tarinan siivin ja valmistautunut armeijan vierailuihin pääsiäisen alla, tosin viime vuosikymmeninä jättimunakas on kerännyt tuhansia turisteja yhteiselle aterialle sotilaiden sijaan.

Nowruz

Muinaisessa Persiassa kevätpäivän tasausta toimi merkinä keväästä ja uuden satokauden alkamisesta, sitä juhlittiin vuodenvaihteena, uuden alkuna ja kukoistuksen ajankoittamisena. Vuodenvaihteen juhla on kulkenut kolmisen tuhatta vuotta nimellä Nowruz ja se on nykyisellään ainoa juhla joka yhdistää iranilaisia kansoja. Se on selvinnyt zarathustralaisuuden ajoista nykypäivään,

koska se merkitsee vieläkin satokauden alkua, kevättä ja uuden elämän syntymistä.

Nowruz on yhteisöjen ja perheiden juhla, jossa tulella ja ruualla on keskeinen asema. Juhlan ruokapöytä koostuu seitsemästä symbolisesta ruoka-aineesta, joiden nimet alkavat farsissa s-kirjaimella. Pöydän symboliikka ja esille laitto tuovat erehdyttävästi mieleen pohjolan 1900-luvun alun pääsiäispöydät.

Uudestisyntymää ovat kuvaamassa useimmiten vehnän ituja lautasella, joita myös kasvatetaan itämään. Vehreä ja raikkaan vihreä oras kasvusto on paksumpaa kuin rairuoho, mutta yhtä uljaasti ja tiiviisti kasvavaa.

Hedelmällisyyttä ja vaurautta on osoittamassa vehnästä imelletty ruoka, samanu, joka on pääraaka-ainettaan lukuun ottamatta täysin vastaava mämmimme kanssa.

Suomalaiset perinteet

Suomalainen luonto on ollut monille pääsiäisen tavoille innoittajana, eikä itämerensuomalaisten mytologiastakaan ole kokonaan luovuttu pohjan perukoilla. Pääsiäisessä häivähtelee taustalla myös esikristilliset kevään heräämisen juhlat. Kristinuskokolkutteli maahamme varsin myöhään, joten suomalaisessa pääsiäisessä kristillinen ylösnousemuksen juhla on saanut omaksua elinkeinojen turvaamiseksi tehtyjä taikoja ja pakanallisia perinteitä poikkeuksellisen paljon.

Erytisesti vanhemmat perinteet näkyvät suomalaisten vanhoissa tavoissa tanssia ja leikkiä pääsiäisenä, joka on perinteikkään harrasjuhla suurimmassa osassa maailmaa. Pääsiäisenä oli tapana tervehtiä aamuaurinkoa, joka toisi kevään mukanaan. Auringon noususta ennusteltiin tulevan kevään säätä. Kirkas taivas lupaili poutaista viljakesää, vastaavasti pilvinen ilmanala tiesi varoittaa sateisesta kesästä ja huonosta viljavuodesta.

Aikoinaan talonpoikasyhteisöissä pääsiäisen tavoilla ja teoilla on kylvetty siemenet kesän onnelle ja kukoistukselle. Kevät on elinvoimaista aikaa, jolloin odotellaan ensimmäisten silmujen puhkeamista, vihreiden nousemista maasta ja lumien sulamista. Uskottiin, että pääsiäisenä tehdyt ja tekemättömät asiat vaikuttivat niin läheisten kuin kodin hyvinvointiin. Kevät kertoi tulevasta, mutta se oli vielä vapaata aikaa, jolloin saattoi piirtää askelmerkkinsä tulevaan.

Pääsiäisen perinteisiin on kuulunut kevät siivous, jolla uusi aika on toivotettu tupaan tervetulleeksi. Uskomuspuolta ovat puolestaan edustaneet keinuminen, jolla on haettu onnea tulevalle viljelyskaudelle sekä valkeiden

polttamien jolla siunattiin niin satoa kuin karkotettiin kiirastorstaina vaeltaneita henkiä ja noitia.

Koristeiksi pääsiäisenä haettiin lehdettäviä rauduskoivun oksia ja niitä idäteltiin vesiastioissa. Oksista ennusteltiin kevään etenemistä. Se kuinka monta päivää kuluikaan vihertämiseen, niin monta viikkoa olisi hiirenkorvien puhkeamiseen.

Virpominen

Itä-Suomessa ja Karjalassa virpomisella on pitkät perinteet. Virpomislorut kuvastavat ensimmäisillä hiirenkorvilla suoritettavaa siunaamista ja pahan karkottamista. 1980-luvulla länsinaapurista kantautuneiden tuulien mukana alkoivat noitaperinne ja itä-suomalainen virpomisperinne yhdistymään. Virpomisen ohella paikallisia perinteitä suomessa oli myös pohjanmaalla esiintynyt lasten piiskaaminen pitkänperjantain kunniaksi, jotta nämä muistaisivat paremmin Jeesuksen kärsimykset.

Noidilla ja trulleilla on ollut sijansa suomalaisessa talonpoikaisyhteisössä ja uskomuksissa. Maailman taitekohdissa uskottiin pahojen henkien ja olentojen pääsevän kurkottamaan meidän maailmaamme. Henget pääsisivät mellastamaan ja tekemään pahuuksiaan. Niitä suojelemaan tehtiin taikoja ja poltettiin pääsiäiskokkoja ja -valkeita. Tulella uskottiin olevan suojeleva vaikutus, se esti noitien ja pahojen henkien matkan savullaan ja kipinöillään. Usein savun tuoksua voimistamaan lisättiin mukaan tervasta ja katajaista.

Noidaksi pukeutumisen taustalla on sama syy kuin muissa kauhujen juhlissa. Esimerkiksi halloweenina oli tapana pukeutua tuonpuoleisen olennoiksi, jotta saattoi kulkea pimeään aikaan ulkona. Uskottiin, että tällöin henget eivät kiusaisi jos ne näkisivät kulkijan olevan itsensä kaltainen hirvitys.

Noitia maisemissa

Noidat ovat asettuneet kiertämään maailmaa pääsiäisyönä keskiajalla. Taustalla noitien liikkeiden määrittämiseen erityisesti pääsiäisen pyhiin oli usko siihen, että maailman taitekohdissa pahat henget pääsisivät kiertämään maailmaa.

Pääsiäisen kristillisen sanomakin kertoi vapahtajan olevan kiven takana haudassaan ja täten ylimaallisen varjeluksen olevan heikoimmillaan. Tämä tarkoitti myös sitä, että pahuuden voimat kokeilivat liikehtiä vapaammin joten ajatus pääsiäisyöstä noitien juhlayönä vahvistui entisestään.

Pahan riivaamat noidat liittyvät maailman kauhujen kavalkadiin nykyisessä muodossaan keskiajalla katolilaisuuden etsiessä itselleen sopivaa pahuuden ilmentymää. Noitavainot olivat Euroopassa laajamittaisia ja armottomia. Suomessakin tunnetaan vainoja myöhäiskeskiajalta, eikä edes protestanttisuuden nousu katolilaisuuden ohitse tuonut sanottavaa helpotusta noita-uskomuksiin. Noituuden kitkemisen avulla pyrittiin hävittämään myös muita taikauskoisuuden ja pakanallisuuden muotoja hengille uhraamisesta kotitaikojen tekemiseen.

Kaiken taustalla oli pakanallisuuden ja taikauskon eläminen vahvasti uskontojen rinnalla. Vanhoista taikauskosista tavoista ei haluttu päästää irti, olivathan ne taanneet jo vuosisatoja hyvät sadot, onnen ja sateet. Kristinusko ei lupailut hyvää viljavuutta, ainoastaan sielullista suojeutusta huonojen satokausien jälkeen, joten ei ihme, että ainakin osa kansasta halusi pelata varman päälle ja muistaa entisten aikojen jumaliakin.

Maassamme noitavainot keskittyivät aluksi miehiin, jotka olivat perinteisesti tietäjiä. Noitavainojen ja eurooppalaisten tarinoiden jatkuessa myrrysmiesten perinne kuitenkin unohtui yleismaailmallisen pahuuden tieltä. Pikkuhiljaa naispuoliset noidat alkoivat vallata asemaa myös suomalaisessa kuvastossa. Suomessa oli noitavainojen aikana oikeudenpöytäkirjojen mukaan syytettynä kokonaisuudessaan noin parisen tuhatta ihmistä, joista suurin osa 1600-luvun loppupuolella. 1800-luvulla noitavainot olivat mennyttä elämää ja noidat olivat muuttuneet pääsiäisviihteeksi, vaikka taustalla eli yhä oikeaa pelkoa.

Euroopasta kantautuneet kertomusperinteen mukaan noidat olivat vanhoja naisia. Vanhojen naisten helmasyntinä nähtiin monesti liiallinen mieltyminen kahviin, joten luonnollisesti noitien symboliksi nousi kahvipannun mukana kuljettaminen. Kissat puolestaan olivat olleet pakanallisuuden symboleina kahlitsematomissa olevina yöeläiminä. Ne julistettiin paavin toimesta 1200-luvulla jopa saatanallisiksi eläimiksi. Kissat liittyivät myös oleellisesti vanhojen naisten kuvastoon. Lentäminen puolestaan nähtiin paholaisen lahjana uskojilleen. Tosin noidille ei ollut väliä millä lensivät, mutta luudat yleistyivät kuvastossa joko sattumalta tai luuta-akkojen johdosta.

Pääsiäismunat

Munien ja pääsiäisen yhdistymisellä on luontainen historia. Linnut aloittavat pesimiskautensa keväisin ja toivat talven supistamiin ruoka-aine varantoihin kaivatun lisän. Munat olivat niin symbolisesti kuin aktuaalisesti uuden elämän alku, kevään merkki ja lupaus tulevasta kukoistuksesta. Ylimääräinen nautinto pitkän talven jälkeen.

Vanhoissa kulttuureissa munia on kunnioitettu maailmankaikkeuden symboleina. Esimerkkejä ei tarvitse hakea Kalevalaa kauempaa, vaikka myös roomalaiset, kiinalaiset, egyptiläiset ja persialaiset jakoivat käsityksen munien symbolisesta luomisvoimasta. Persiassa ne ovat toimineet jo reilut 3000 vuotta kevätpäivänseisaukseen kirjatun uuden vuoden lahjoina, edustamassa tulevaa ja elämän kukoistusta.

Varhaisimmat maalatut munat on löydetty nykyisen Saksan alueelta 3500 vuotta vanhasta haudasta. Germaaneilla oli tapana uhrata villilintujen munia kevätpäivänseisauksena kunniaksi Ostaralle, jotta voisivat nauttia munakkaasta keväästä. Munat ovatkin pääsiäisen ja kevätpäivän seisauksen tunnus jokaisessa maailman kolkassa.

Munien asema pääsi korostumaan pääsiäisessä 500-luvun lopulla kun Paavi Gregorius I Suuri kielsi munien syönnin paaston aikana, jolloin niitä pääsi pitkän paastonkuukauden aikana kerääntymään yltäkyläisyyteen asti.

Rakkaaseen ja ravitsevaan herkkuun liittyy monia uskomuksia. Niiden avulla on karkotettu pahaa, kaivamalla niitä rakennusten perustusten alle tai haettu siunausta tulevalle, esimerkiksi ranskassa morsiamet hypähtävät munan yli astuessaan uuteen kotiinsa. Puolassa puolestaan koristeltuja munia haudattiin pelloille, jotta elämä palaisi takaisin maahan. Hedelmäpuiden juurilla ne takasivat hyvän sadon ja kotona koristellut munat olivat esillä toivottamassa hyvää terveyttä. Rikkoutuneet munat puolestaan haudattiin puutarhan multiin, takaisin maahan tai heitettiin virtaavaan veteen lahjaksi veden hengille.

Munien värjäyksellä on mittava historia. Munia oli kristillisten vaikutteiden mukaisesti tapana värjätä punaisiksi. Punainen kuvasti vuodatettua verta, mutta ennen kaikkea elämää. Vuosisatojen saatossa värjäamisellä ja väreillä on haettu alkavaan kesään kauneutta kaikissa muodoissaan. Maassamme tapana on ollut pääasiallisesti keittää munat sipulinkuorien kanssa punaruskeiksi.

Itä-Euroopassa koristellut munat liittyivät myös puolison etsimiseen. Nuoret neidot lahjoittivat niitä kiintymyksen merkkeinä hakkailemilleen pojille, mikä oli huomattavasti suurempaa toimintaa kuin pohjoisen maamme pääsiäisen lemmenaiat.

Vaikka kanankasvatus yleistyi maassamme 1500-luvulla, pysyivät kanalat pitkään vain ylhäisön omistuksessa. Pääsiäismunien värjäminen ja syöminen onkin maassamme varsin uusi ilmiö. Suomessa oli

tavanomaisempaan pakanaperinne koskien villilintujen munia, joita kerättiin heräävän luonnon merkkeinä ja uhrattiin paremman munaannon toivossa.

Ensimmäiset suklaamunat tulivat Suomessa myyntiin vuonna 1896, ne olivat oikean munankuoren sisään valettuja Mignon-munia. Ontot suklaakuoriset munat tulivat puolestaan maamme markkinoille jo 1908. Suklaamunien sisällä oleva yllätys oli tosin vielä pitkälle 1960-luvulle saakka yleensä jonkinlainen sormus, eurooppalaisten perinteiden mukaisesti.

Ruoka

Pääsiäisen ruokakulttuuri on yhä peräisin osittain paaston ajalta, mutta on myös sidoksissa alkukevään niukkuuteen. Erikoisruokiin kuuluivat paastoajan suurherkku mämmi sekä pääsiäisen kunniaksi teurastettavan lampaan paisti verimakkaroineen. Myös paaston aikana kertyneet munat käytettiin luovilla tavoilla aterioihin ja munamaidot sekä uunijuustot kypsyivät hiljaa.

Pääsiäispöydän antimet eivät huimanneet päätä. Vaikka parasta yritettiin laittaa esille, ei luonto ollut vielä ennättänyt antaa uutta ja ruokavarannotkin alkoivat olla vähissä pitkän talven jäljiltä. Suuren juhlan kunniaksi vain harvoilla oli varaa herkutella paaston päätteeksi ja pääosin pöytiin kaavittiin varastojen rippeitä

Perinteiset ruuat olivatkin melko arkisia, joihin löytyi hyvin raaka-aineita kuten munamaitoa, uunijuustoja ja juhlan kunniaksi useimmiten vasikkapaistia. Mämmiäkin oli tarjolla, sillä sitä valmistettiin suuria määriä. Aluksi paaston sääntöjä noudattamiseksi ja myöhemmin tottumuksesta.

Linnunmunilla on ollut esikristillisinä aikoina muutakin arvoa kuin symbolista. Villien metsä- ja vesilintujen munat ovat olleet oleellinen lisäruoka varhaisille suomalaisille. Aikoinaan paastoajan johdosta ei muniakaan syöty, joten niitä jäi pääsiäistä edeltävältä kuukaudelta varastoon. Paaston jälkeen munia kulutettiin surutta ja leipomukset kohosivat jokaisessa uunissa.

Munia keiteltiin ja survottiin kakkuihin sekä ruokiin. Pääsiäinen aloitettiin keitettyjä munia syömällä ja niitä jaettiin palkaksi virpojille. Ne olivat ravitsevia, muuta myös merkinä luonnon elinvoimaisuudesta, uuden elämän mahdollisuudesta. Tästä syystä katollisena aikanakin ne olivat keskeisessä osassa pääsiäistä, symboloimassa uudelleen heräämistä talven pimeästä luolasta.

Lampaille pääsiäinen koitti aina liian varhain. Se oli lampaan lihalle sesonkiaikaa ja talonpoikaisessa suomessa syötiin arvioiden mukaan jopa puolet koko vuoden lampaista pääsiäisenä. Kevät teurastusten rituaaleilla

lienee ollut tähän osansa, sillä syysteurastuksissakin lampaat olivat suosittuja uhreja, joiden luiden hautaamisella haettiin onnea ja turvaa tuleville kasvukausille sekä karjan hyvinvoinnille.

Pääsiäiseen lammas on matkannut suoraan viimeiseltä aterialta, jolla oli tarjolla, vanhojen juutalaisten pesahin tapojen mukaisesti karitsanlihaa. Lammas on toki myös suoraan kristillinen symboli niin Jumalan karitsan kuin seurakunnan paimennettavana olon kautta.

Pääsiäinen on hartaana juhlanan ollut suomalaisiksi vuotuisjuhlaksi poikkeuksellisen kuiva, eikä viinaksilla ole läträtty mielin määrin. Nykyään suomessa kuuluu normaaliin viikkoon verrattuna noin kaksinkertainen määrä punaviiniä, joka johtunee siitä, että lammas on säilyttänyt asemansa pääsiäispöydässä.

Kananmunien matka pöytään kulki paaston kautta. Paastoamisen ansiosta munia alkoi kerääntymään varastoon, jopa kiihtyvällä vauhdilla päivienkin kasvattaessa mittaansa. Maitojen ja munien runsauden johdosta munamaidot sekä uunijuustot esiintyivät lähes joka pöydässä.

Suurin ja makein pääsiäisen herkuista, pasha, on levinnyt ortodoksien mukana maahamme ja saanut vasta viime vuosikymmeninä kiinteän jalansijan maamme pääsiäisessä. Pasha on paastoruokaa sanan varsinaisessa merkityksessä, sen raaka-aineet olivat paaston vuoksi varastoihin kerääntyneitä ja maitokin oli hapatettu säilyvyyden lisäämiseksi rahkaksi.

Mämmi

Alkujaan mämmin syömiseen oli syynsä. Pitkänperjantain kärsimyksen vuoksi oli jopa uunien lämmittäminen kiellettyä, jolloin raskas ja ravitseva, mutta ennen kaikkea kylmänä syötävälle ruualle oli tilausta. Monet mämmiä kavahtavat katsovatkin mämmin ja kärsimyksen kulkevan kauniisti käsikädessä, muistuttaen kaikkien muiden päivien ja ihan minkä tahansa muun aterioitavan hyvydestä.

Juutalaisten pesahiin kuului oleellisesti happamaton leipä. Koska pääsiäinen asettui kirkolliskokousten päätöksellä samaan aikaan juhlien tavat ja perinteet sekoittuivat luontaisesti. Juutalaisuudessa hapan toimi pahan vertauskuvana ja happamattomat ruuat pöytään kattamalla mahdollisti aterioinnin vilpittömin mielin. Suomalaisessa kulttuurissa pöytään happamatonta leipää vastaamaan ja vilpittömyyttä lisäämään tuotiin mämmiä.

Mämmi on 1700-luvulta asti valloittanut hitaasti, mutta sitäkin varmemmin koko maamme iskostuen suomalaisuuteen kiinteämmin kuin mikään muu ruoka. Mämmi on imellettä ruispuuroa, jota valmistettiin vanhoja ateria ja paasto sääntöjä noudattaen. Mämmi toimi pääsiäisen ohella myös yleisenä matkaeväänä puurojen, talkkunoiden ja hapankalojen ohella loistavan säilyvyytensä ansiosta.

Juuret mämmillä ovat Persialaisessa uuden vuoden juhla-ateriassa, jota vietettiin kevään ensimmäisenä päivänä. Sämänu niminen ruokalaji valmistettiin samoin kuin mämmi, mutta ruisjauhojen sijaan se tehtiin vehnästä ja ruusuvedestä. Persialaisten seitsemän aineksen juhlapöydässä se edusti hedelmällisyyttä ja vaurautta.

Tiettävästi mämmiä on nautittu jo 1400-luvulla, mutta tästä ei ole varmuutta. Alkujaan mämmi miellettiin paastoruoksi, sillä se vastasi paaston vaatimuksia. Se nautitaan perinteisesti myös kylmänä minkä johdosta se oli erityisen suuressa arvossa pitkäperjantaina kun uunien tulille laittaminen oli kiellettyä. Paastoon se sopi tiettävästi myös laksatiivisten ominaisuuksiensa puolesta, jolloin sen nähtiin täten edes auttavan puhdistautumista myös näiltä osin.

Kuitenkin vasta 1900-luvun aikana mämmi valtasi asemansa koko kansan herkkuna. Paitsi niiden kaikkien, jotka eivät sen imelää makua ole voineet koskaan sietää. Näidenkin keskuudessa joka vuotinen tuokkosten esiin kaivaminen on tuonut mielihyvää, vähintään jaetun ikaikaisen yhteisen kärsimyksen ja inhon kautta.

Postikortit

Postimme historia tietää kertoa, ensimmäisen pääsiäiskortin kulkeneen sen kautta vuonna 1871. Kortit olivat tuolloin pääasiallisesti Saksasta hankittuja, joka oli tuolloin painotuotteiden luvattu maa, jossa valtaosa koko Euroopan painotuotteista valmistui. Vanhin säilynyt Suomessa painettu pääsiäiskortti on vuodelta 1888.

1910-luvulla kortit olivat vielä kaksivärisiä, joissa toisinaan kuva-aiheet olivat väritettyinä taustaväristä poiketen. Kuva-aiheet eivät ole tähänkään päivään mennessä muuttuneet huomattavasti, oli lapsia, lampaita, kanoja ja pääsiäismunia. Pieniä tyttöjä esiintyi keväisillä pelloilla, sillä heidät nähtiin onnen ja toivon symboleina. Pääsiäispupu kantoivat kananmunakorejaan kevään hedelmällisyyden kunniaksi.

Ortodoksissa ja katolilaisissa pääsiäiskorteissa esille pääsivät uskonnolliset aiheet. Vastavirtaan pääsiäiskuvastossa uineet protestantit puolestaan

suosivat asetelmia sekä eläin- ja satuhahmoja. Pääsiäiskortit ovat matkanneet aikojen tyyllisuuntauksien mukana, heijastelleet poliittista todellisuutta, maailman muutosta kevyen satiirisesti. Kaikesta huolimatta ne ovat asettuneet protestanttien asettamiin uomiin ja liikkuneet entistä vahvemmin lasten maailmaan ja satujen loistoon.

Pääsiäisviikko

Palmusunnuntai

Viikkoa ennen pääsiäistä vietetään palmusunnuntaita eli virposunnuntaita. Erityisesti sodan jälkeen virpomistapa levisi Savosta ja Karjalasta kautta Suomenmaan. Samalla skandinaavinen tapa pukeutua pääsiäistrulleiksi yleistyi. Karjalassa tavattiin virpoa jo lauantaina, pohjoisempana ja Savossa tänä päivänäkin tuttuun tapaan sunnuntaina.

Virpominen on peruja niin kristillisestä perinteestä kuin kansanuskostakin. Luonnon elinvoimasta kertovat oksat pajunkissoineen osoittavat, että talvi on ohi ja kevät tulossa takaisin. Virpomiseen liittyvät loitsut toivottivat onnea, terveyttä ja hedelmällisyyttä niin ihmisille kuin eläimillekin. Virpomisvitsojen teko aloitettiin usein jo viikkokausia ennen pääsiäistä. Oksat koristeltiin tilkuilla ja leikatuilla papereilla. Lapsilla oli tapana virpoa ensin kumminsa, sitten muut väet ja naapurit. Eroa tähän päivään on se, että palkka virpomisesta saatiin vasta viikon päästä - eli pääsiäisenä; rahaa, makeisia tai vehnäsiä.

Malkamaanantai

Malka viittaa maanantaissa roskaan, raamatullisesti sellaiseen jonka voi havaita vain toisen silmässä vaikka itsekin olisi juuri ollut halkotalkoissa ja säleitä olisi omien luomienkin alla muutama liikaa.

Tikkutiistai

Tikkutiistai kului veistellessä. Pyrittiin tekemään sytykkeitä ainakin koko kevääksi, sillä tikkutiistaina veistellyt tikut tuottivat onnea. Näitä käytettiin lähipäivinä myös pääsiäisen taikoihin, niitä voitiin asettaa muun muassa seinärakoihin estämään peikkojen ja pahojen henkien matka taloon sisään. Jos ei muuta niin saamaan tupa vähemmän vetoisaksi arvaamattomassa kevät säässä.

Kellokeskiviikko

Keskiviikkona kaivettiin lehmänkellot esiin ja ne kevään koittamisen kunniaksi ripustettiin naudoille kaulaan. Riippuen säästä karja saatettiin samalla päästää kokeilemaan jo jalkojaan kevätlaitumilla.

Kiirastorstai

Kiirastorstaina tiloilla suoritettiin kiivaita riittejä. Kiirasosio päivännimessä tulee ruotsin puhdistaa sanasta. Puhdistamisella suomalaisessa perinteessä viitataan oman tilan puhdistamiseen pahoista hengistä. Polteltiin tulia ja kuljettiin rautaesineisiin pukeutuneena ympäri tonttia pahoja henkiä sekä noitia karkoitellen. Samalla saivat pelottelutaiat osakseen myös keväisin heräilevät käärmeetkin kaikoten tervasten ja katajaisten hajuja sekä rautaista kolinaa.

Kiirastorstain ohjelmaan kuului siis kiiran karkottaminen pihamaalta. Pahoja henkiä karkotettiin tulella, johon lisättiin tervaa ja katajaa pahaa karkottavan hajun aikaansaamiseksi. Lehmänkellot kilisivät savuverhon apuna. Tällä uskottiin olevan vaikutusta myös käärmeisiin ja nekin toivotettiin samoin menoin muille apajille.

Keski-Suomessa kierrettiin pihamaata kahdesti myötöpäivään ja kerran vastapäivään palavia tervatuokkosia raahaten suojaa antamaan. Tuokkosen raahaajan perässä kulki toinen leppävitsalla tuohista hakaten ja huudellen kiiran karkottamisloruja. Yleisempi tapa oli laittaa emännälle kaikki kodin rautaesineet ylle keritsimistä hiilihankoihin, sirpeistä pärepihteihin ja lähettää tämä kiertämään tiluksia. Savossa riitti lehmänkellon kaulaan laitto ja sen kanssa talon sekä navetan ympäri kolistelemisen.

Suojaavia elementtejä oli paljon ja niitä käytettiin melko vapaasti, joskin tuli oli keskeisin mekkaloinnin ohella. Poikkeuksena muihin aikoihin, jolloin pahoja henkiä karkotettiin, oli suojaavien elementtien mukana olo. Niitä ei suomalaisessa perinteessä normaalisti juurikaan taikojen tekoon käytetty, mutta pääsiäisenä olivat niin tervaat kuin rauta keskeisessä osassa, mikä viittaisi vaikutteisiin länsinaapuristamme.

Historian tutkijat ovat katsoneet kiirastorstain messuamisen pihapiirissä olevan kansanomaisen versio katolilaisten synneistä puhdistautumismenoista. Kiira tuleeekin ruotsin sanasta, joka tarkoittaa puhdistamista. Kiirastorstai on ollut kansan keskuudessa suuri puhdistautumispäivä, jolle ajoittuvat pääsiäisen suursiivous. Päälle peseydyttiin ja hyllytkin karsittiin liian risoista vaatteista. Sitä pidettiin otollisena päivänä myös yleiseen itsensä ruokkoamiseen, niin hiusten kuin

parranajoon. Kevääksi kaadettiin myös polttopäreet, jotta loppukevääksikin riittäisi valoa pirtissä.

Pitkäperjantai

Pitkäperjantai oli harras ja hiljainen päivä, jota vietetään ristille naulitsemisen muistoksi. Pitkäperjantaina ei töitä saanut tehdä, eikä muutoinkaan liikusella turhaan ulkona. Uskottiin, pahojen henkien olevan liikkeellä. Uskomuksia ja loitsuja kuitenkin uskallettiin tehdä. Lehmille vietiin halkoja navettaan, jotta ne luulisivat poikineensa ja tuottaisivat enemmän maitoa. Säätä ja satoa ennusteltiin, esimerkiksi etelätuuli ja hieman seisova ilma tiesi hyvää vuotta pellaville.

Pitkäperjantai vietettiin synkissä aatoksissa kärsimysnäytelmää muistellen. Silloin ei saanut laittaa pyhäruokia, eikä edes uunia kuumentaa. Ruuat valmisteltiin edellisenä päivänä, joten kylmänä syötävät olivat tarpeen. Tästä syystä niin mämmi kuin verimakkarat olivat suuressa suosiossa. Kylässä ei saanut käydä ja muutoinkin piti hartain mielin viettää päivä hiljaisuudessa. Laajalle oli levinnyt myös tapa piiskata lapsia muistuttaakseen näitä Jeesuksen kärsimyksistä. Suomessa tätä esiintyi erityisesti pohjanmaalla, mutta myös ympäri koko maata. Pitkänperjantain piiskajaisia on kirjattu ylös myös niin Ruotsissa kuin Saksassakin.

Lankalauantai

Lankalauantaina oli tapana pestä talvella kehrätyt langat. Lauantai oli perjantain tavoin pelottava päivä, raamattukin kertoi kuoleman jo koittaneen ja maailman olevan hetkellisesti johdatusta vailla. Päivänä jolloin vielä kivet olivat hautojen edessä, noidat ja muut henget uskalsivat kiertää pitäjiä pelotta. Kansanuskossa tämä kääntyi siihen, ettei kukaan vartioinut tai suojellut, joten kiirastorstaina suoritettut riitit joutuivat koetukselle. Voitiin vain toivoa, että tervasten tuoksu kantaisi yön selänkin yli.

Satokauden vuodenvaihteen, noitavainojen ja ylösnousemuksen aikaisen jumalattomuuden vuoksi pääsiäinen oli nähty hyvien ja pahojen voimien kamppailujen ajaksi. Pahoja henkiä karkoteltiin tulilla ja loitsuilla, terveyttä ja onnea haettiin virpomalla. Samoin kuin kekri, se toimi vuodenvaihteen juhlena. Aikana jolloin todellisuuden hauraat reunat joustivat ja oli mahdollista tehdä taikoja tulevan vuoden turvaamiseksi.

Lankalauantaina, päästiin huokaisemaan kärsimyksen ikeen alta ja siihen liittyä pääsiäisen välipäivänä paljon taikauskoisia tapoja. Vanha kansa kuiskaili varovaisesti perjantai- ja lauantai-iltojen vaaroista, joilla vuoden uhkaavimpien ja vaarallisimpien hetkien maine. Tämä johtunee siitä, että

pääsiäinen oli ikään kuin uuden vuoden alku, hetki jolloin maa alkoi heräilemään uuteen satokauteen.

Lankalauantaisin ovat ovelta ovelle kiertelevät noidat tulleet länsi-suomessa tutuiksi jo 1800-luvulla. Ruotsista hitaasti hiipinyt trulli ja noita perinne on myöhemmin sulavasti sopeutunut idästä ja Karjalasta tulleeseen virpomisperinteeseen. Kiertelevien noitien taustalla oli kansanomaiset tulkinnat kirkon varoituksista ja toimista 1600-luvun noitavainojen aikana, joista jäi kansanmieleen pelkoja ja epämääräisiä mielikuvia.

Lankalauantaina roihusivat valkeat, joiden ajateltiin tuovan onnea. Näiden ympärillä iloittiin kuten juhannuksena, leikittiin ja tanssittiin pimeässä yössä. Pohjanmaalta säilyneet kuvaukset kertovat kuinka lakeudella näkyi pelloilla roihuavan lukemattomia pääsiäisvalakioita, joiden kipunat katosivat yötaivaan pimeyteen. Lankalauantain yönä oli aikaa iloiseen juhlintaan, pitkäperjantai kärsimyksineen oli takana ja sukkasunnuntai lupasi hiljaista ja rauhallista seuraavaa päivää.

Valkeiden äärellä voitiin jatkaa pääsiäistaikoja, tulilla karkotettiin noitia ja katajaiset paloivat kipunoiden. Noidat ja trullit edustivat keskiajalla rantautunutta Eurooppalaista uskomusperinnettä, mutta tulien ja loitsujen alkuperäisenä tarkoituksena tietävästi on ollut niin sato- kuin karjaonnan varmistaminen. Niissä oli vielä pitkään kristinuskon vakiintumisenkin jälkeen tapana polttaa niin olkia kuin karjan maistelemien lehdesten varpuja uhrilahjoina.

Noidat olivat pahojen toimiensa ja arvaamattomuutensa lisäksi huolestuttavia siitä syystä, että koskaan ei voinut varmuudella tietää kuka salaisia riittejä harrasti. Kokkojen ja valkeiden noitia karkottavalla voimalla voitiin kuitenkin aavistella jos naapurustossa näkyi liikehdintää. Pääsiäisyönä valkeata polttamalla keskiyöhön saakka uskottiin voitavan ajaa noidat takaisin suojiinsa ja tällöin saatettiin nähdä myös oliko kukaan paikallisista noita, jos hänelle tuli sydän yön lähestyessä pakottava tarve kiiruhtaa kotiinsa.

Kotitaikojakin tehtiin, jos ei haluttu koleaan keliin mennä tulia vahtimaan. Pääsiäisen aattoiltana saatettiin asetella suoloja ruokapöytään perheenjäsenten omille paikoille. Jos jonkun paikalla suolat sulivat yön aikana, uskottiin viikatemiehen korjaavan hänet pois kuluvan vuoden aikana.

Sukkasunnuntai

Sukkasunnuntai oli ensimmäinen pääsiäispäivä. Niin kansan kuin kirkon keskuudessa se oli ilon ja valon juhla. Kevät oli koittanut ja ylös noustu. Sukat

viittaavat hiljaisesti hipsuttamisen sijasta sellaiseen ilakointiin, etteivät sukatkaan pysyneet jalassa.

Monilla seuduilla oli tapana soittaa paimenten soittimia pääsiäisyönä. Niin ruokopillit, torvet kuin karjankellotkin kilisivät ja huusivat yössä. Soitintarpeita alettiin keräilemään hiljaisen viikon alkupuolella ja kellokeskiviikkona niin ruokopillit valmistuivat kuin karjankellotkin laitettiin likoon. Liotusvesi juotettiin elikoille, jotta nämä osaisivat paremmin metsästä kotiin. Heti puolenyön jälkeen kierrettiin soittaen ja mekkaloiden kaikki kylän talot ihmiset herättäen. Soittajien päälle tuli yrittää viskata vettä, joka tarkoituksella tai tavan vuoksi.

Pääsiäisaamuna aurinko tanssi ja nousi iloisesti tervehtimään kevättä. Nousevan auringon seuraaminen keväisin oli kautta Euroopan yleinen tapa joka keväisen paisteensa lisäksi tarjosi tilaisuuden ennustella tulevia säitä. Kirkas taivas lupaili poutaista viljakesää, vastaavasti pilvinen ilmanala tiesi varoittaa sateisesta kesästä ja huonosta viljavuodesta.

Pääsiäispäivään kuului nuorten osalta keinuminen. Päivän aluksi käytiin kilpaa siitä, minkä talon hakotarhaan nousi ensimmäisenä keinu, sillä se tietäisi talolle onnea. Illan tullen hakotarhoihin kokoontuivat nuoret tanssimaan ja leikkimään. Keinumisella haettiin pääsiäistaikojen tapaan hyvää onnea ja terveyttä. Etelä naapurissamme Virossa oli pääsiäisenä tapana laittaa sairaita kiikkuun ja keinutella heidät takaisin terveiden kirjoihin.

Hakotarhat olivat karjalle varattuja tiloja karjasuojien katveessa, jonne ne tuotiin iltaisin laitumilta suojaan. Tarhaan kertyi kesäisin huomattavasti lantaa, jota sinne ajettiin navetoistakin. Talvella oli tapana hakea havuja, jotka pilkottiin ja leviteltiin tarhaan. Kevään kynnyksellä ne koottiin tunkioiksi peltojen lähelle lannoitusta odottamaan. Pääsiäiseksi hakotarhat täytettiin lantakasojen kokoamisen jälkeen uusilla havuilla, jolloin koko hakotarhan valtasi tuoreen puun ja havujen tuoksu.

Tuoksuvien havujen täyttämä tarha oli niin lasten kuin nuorison ajanviettopaikka, hieman säältä ja ennen kaikkea katseilta suojaassa. Pääsiäiskeinut olivat melko kookkaita ja niitä koottiin talkoovoimin. Isohkon urakan jälkeen ne saivat seistä sijoillaan kuukaudenkin tai aina siihen saakka kunnes säät sallivat karjan laitumille laskun.

Keinuissa otettiin valtavia vauhteja ja kaikki eivät niihin uskaltaneet. Osa keinuista oli vain yhdelle hengelle tarkoitettuja, mutta suurimpaan osaan mahtui useampikin jalkapari. Kovassa vauhdissa keinut saatiin jopa pyörimään akselinsa ympäri, joten vauhti oli hurjaa. Vanhaan tapaan rakennettujen kyläkeinujen käyttö on nykyään muun muassa kielletty

turvallisuussyistä, eikä keinujaisia voida, ainakaan vanhaan malliin, enää järjestää.

Taiat

Tilan eläinten hoitoon liittyviä taikojakin tehtiin. Niitä suojeltiin noidilta monin keinoin, niin avaimia piilottelemalla ovien päälle kuin tervaksilla huiskimalla. Jos uuniluudalla kävi hätistelemässä kanat alas orreltaan, niin se sai ne valppaammiksi eikä kettu niitä kesällä kanalasta ehittäisi viemään. Sikoja puolestaan estettiin pääsemästä pahantekoon pesemällä niiden silmät samaisella uuniluudalla huudelle ”sika sokeeks aita sakeeks”.

Pääsiäisaamuun nuoret tytöt joutuivat heräämään varhain. Ennen variksen raakuntaa kun kävi vapaasti virtaavasta purosta pesemässä kasvona, sai sillä virkeyttä ja terveyttä koko tulevais vuueks sekä kauniin vaalean hipiän koko kesäksi. Samanmoisia taikoja suoritettiin uudestaan keskikesän juhlamme kunniaksi, joskin puroista saattoi tuolloin erottua myös tulevien siipojen kuvajaisia.

Pääsiäisessä oli aikoinaan tilaa lemmentaiioillekin. Samoja loitsuja lausuttiin kuin juhannuksenakin, mutta muutamia muitakin mukaan mahtui.

Pääsiäisaamuna nuoret tytöt saattoivat mennä ikkunaan ja kenet sieltä näkisivät, samanmoinen olisi tulevan vuoden kosijakin. Vielä nopeammin sulhasen näki, jos lakaisisi rikat lattioilta huoneiden perälle päin ja kantaisi ne kolmen tien risteykseen. Silloin sulhanen ilmaantuisi hahmossaan näkyviin teiden risteyskohtaan.

Pääsiäisaamuun ensimmäisenä heränneellä ei ollut lokoisat oltavat, oli noustava saman tien sängystä ja suunnattava koleaan ulkoilmaan. Ovelta oli kuljettava takaperin kävellen silmät ummessa navettaan, navetan löyhkässä sentään sai avata silmänsä, mutta peruutellen tuli löytää tiensä sonnin luo ja koeteltava sen munia. Tämän toivottiin lisäävän todennäköisyyttä löytää kevään aika luonnosta linnunpesiä lisäravinnoksi.

Silmiään ei pääsiäisaamuna kuitenkaan kannattanut harkinnatta avata jos kotitaloudessa oli kissoja. Uskomusten mukaan se eläin, jonka ensinnä näki aamulla, antoi sielulliset ominaisuutensa koko vuodeksi. Jos se sattui olemaan kissa, tulisi koko kesäksi laiskaksi ja viluisaksi. Hevoseen katseensa luova puolestaan tulisi olemaan voimakas. Lintujen näkeminen toi mukanaan hyvää onnea, myös naimarintamalla.

Näin pääsiäistarintatuokiomme alkaa olla loppusuoralla. Kiitämme teitä lämpimästi osallistumisestanne ja toivotamme oikein hyvää pääsiäistä! Nyt

pöytä on katettuna vanhanajan pääsiäisherkuin ja nautittuanne pääsiäisen päiväkahvit – hyvää kotimatkaa. Kiitos!